

Födoämnesallergi

Emma Ottered

Specialistläkare i allergologi

Allergi-och astmamottagningen

Skaraborgs sjukhus Skövde

250306

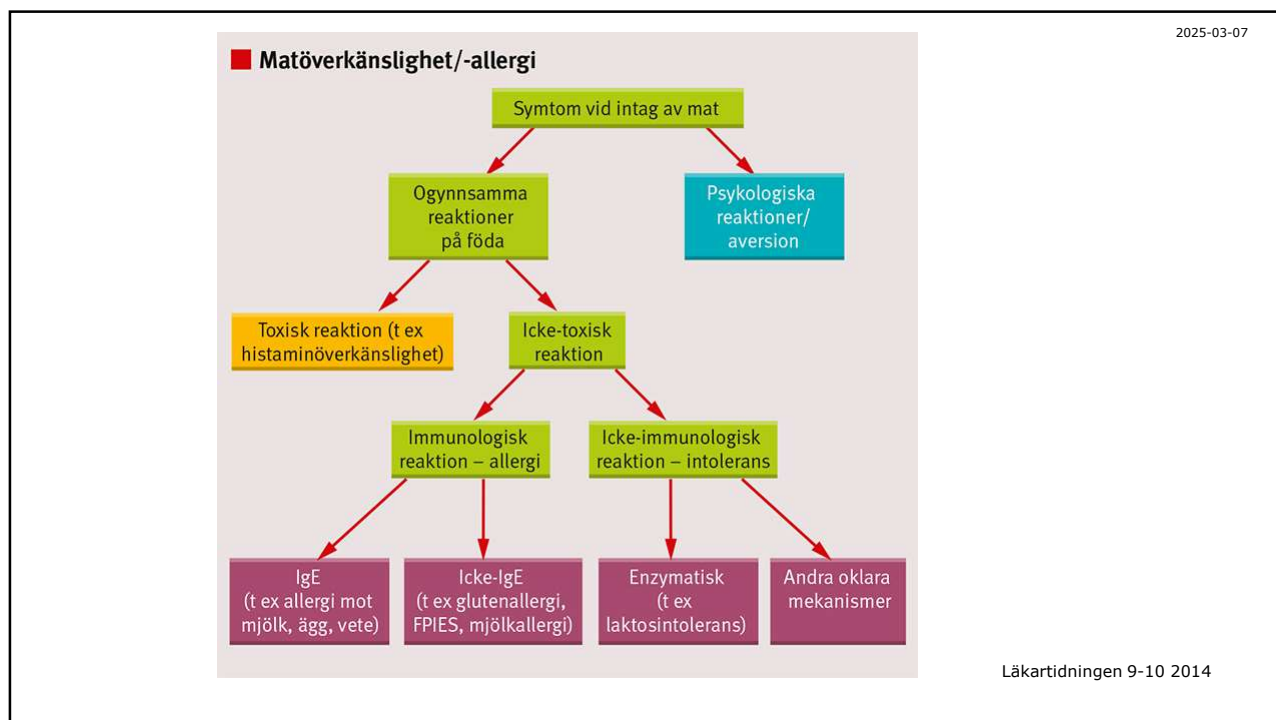
1

Vanligt förekommande?

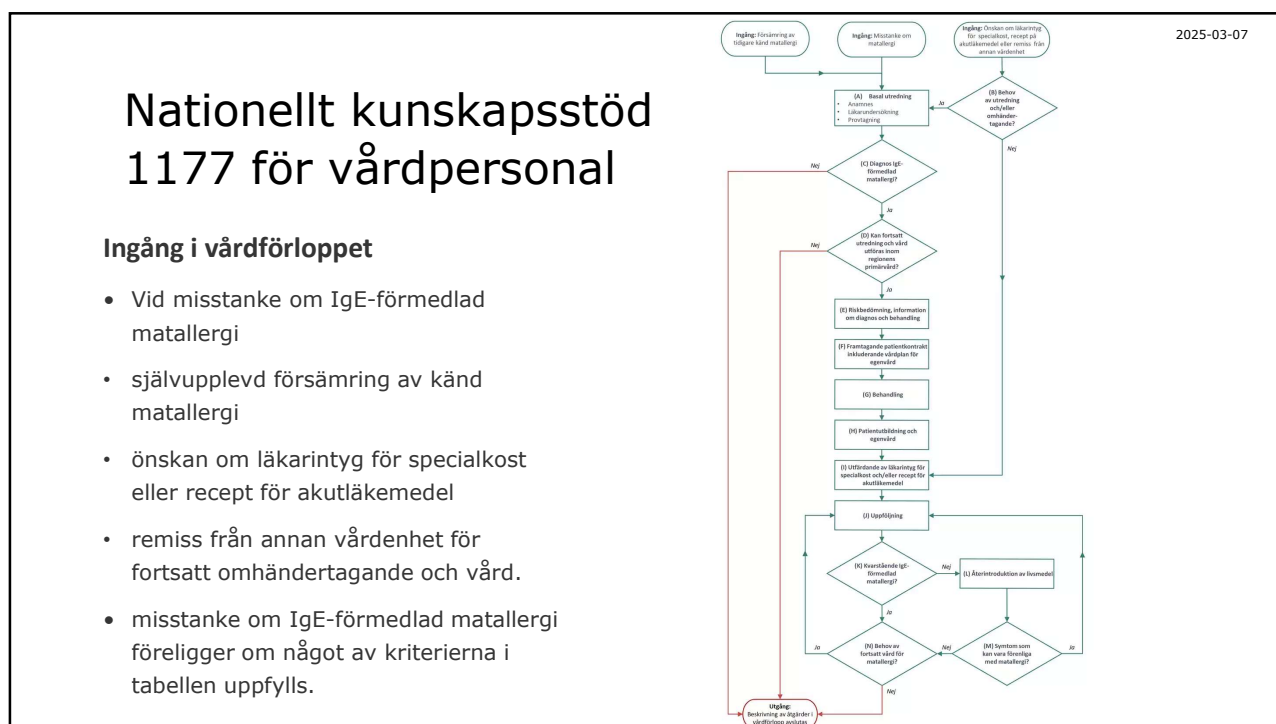

- Prevalens för diagnosticerad födoämnesallergi hos 2-5% av vuxna.
- Vanligast mot nötter och fröer, skaldjur och fisk.
- Allergi/intolerans?

2

3

4

Vanliga symptom

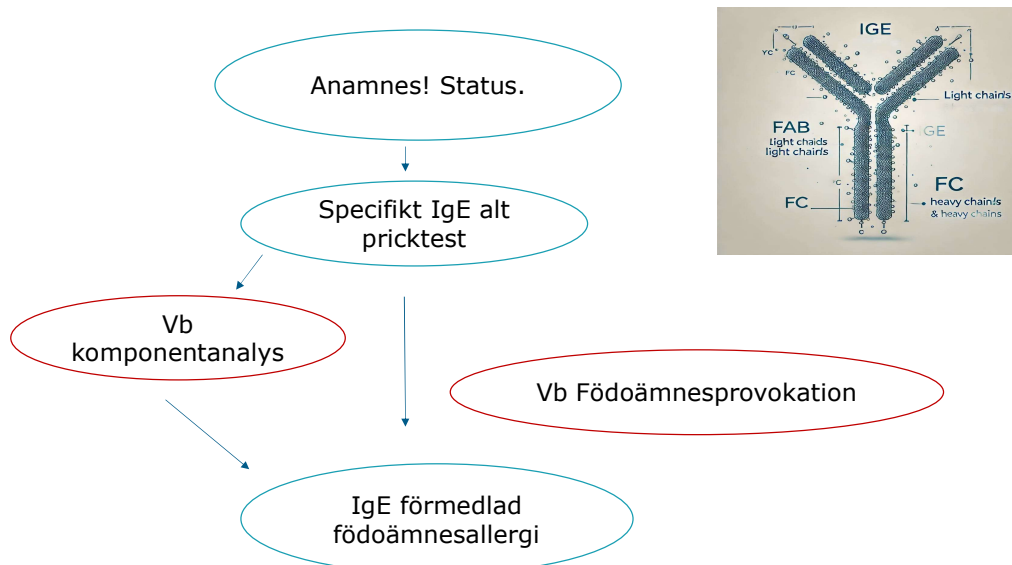
TABELL 1. Vanliga allergiska symtom vid matallergi

Organ	Symtom/sjukdom	Karakteristika
● Hud	Urtikaria Eksem	Rodnad hud med bleka upphöjda hudpartier Torr, kliande hud
● Underhud	Quinckes ödem	Blek och svullen i ansiktet
● Ögon	Allergisk konjunktivit	Röda, kliande, rinnande ögon
● Näsa	Allergisk rinit	Nästäppa, snuva, nysningar, klåda
● Luftvägar	Astma, larynxödem	Hosta, slem, svårt att andas
● Mag-tarmkanalen	Kräkningar, diarré	Buksmärta, illamående, kräkningar, diarré
● Blodcirkulation	Anafylaxi	Blodtrycksfall, organsvikt, medvetslöshet

5

IgE medierad allergi

6

Utredning

Vårdförlopp matallergi 1177

Anamnes!

- Misstänkt/känt födoämne? Vilket/vilka symptom? Tid efter intag? Duration? Återkommande besvär? Dagbok?!
- Bedömning av ev innehållsförteckning?
- Trigger tex läkemedel, intag av NSAID?
- Samtidig infektion?
- Pollenallergi, misstänkt korsreaktion?

7

Utredning

- Tidigare sjukdomar: Atopi? Allergier som barn?
- Astma?
- Läkemedelsbehandling?
- Status
- Provtagning?
- Aktuellt med provokation?

8

Utredning

Riktad provtagning, ej screening! Specifikt IgE prov, för allergi krävs kopplade symptom och inte bara positivt utfall $>0,1$ kU/L i prover!

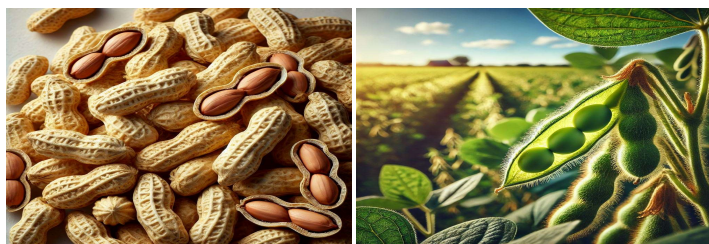
Differentialdiagnos mer misstänkt? IBD/IBS?
Transglutaminas antikropp? Gastro/koloskopi?
Pollenallergi/korsreaktion?

Tidigare anafylaxi, komponentanalys?

9

Komponentanalys/molekylär allergologi

- Diagnostik av korsreaktivitet / primär allergi tex mot nötter.
- Riskbedömning för svåra kliniska symptom, aktuellt med ev provokation?
- Pos utfall i lagringsproteiner: riskfaktor för systemiska allergiska reaktioner.

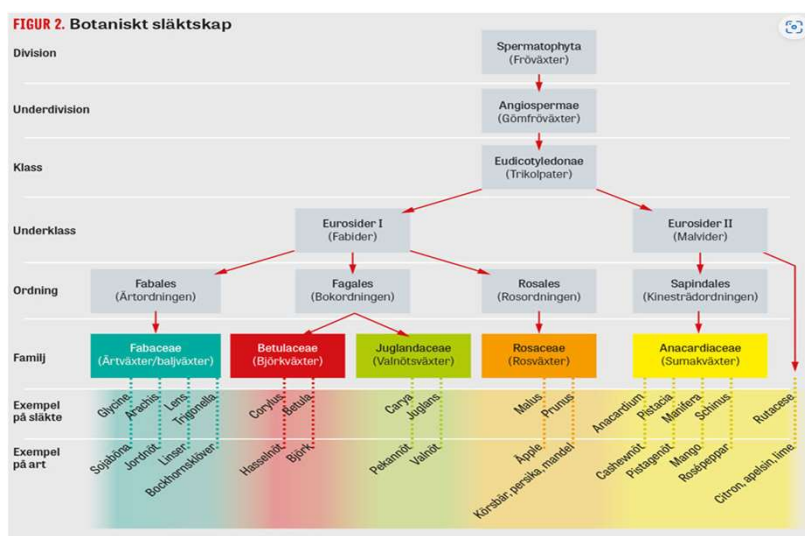
FIGUR 1. Proteiner i allergen

Allergikälla	Patogenesrelaterade klass 10-proteiner	Lipidtransferreringsproteiner	Lagringsproteiner
			Ökande risk för svåra symptom och reaktioner
Jordnöt	Ara h 8	Ara h 9	Ara h 1, Ara h 2, Ara h 3
Hasselnöt	Cor a 1	Cor a 8	Cor a 9, Cor a 14
Valnöt		Jug r 3	Jug r 1
Cashew			Ana o 3
Paranöt			Ber e 1
Soja	Gly m 4		Gly m 5, Gly m 6

Läkartidningen 14/2016

10

Botaniskt släktskap

Läkartidningen 14/2016

11

Elimination/provokation

- Ej undvika det man ej reagerat på.
- Värdering av tidigare reaktion! Anafylaxi? Riskbedömning.
- Korsreaktion?
- Ev komponentanalys?

2025-03-07

12

Köttallergi / Alpha-gal-syndrom

- IgE antikroppar
- Rött kött från fyrfota djur som ger symptom efter 2-8 h, ofta nattetid!
- Kofaktorer vanligt
- Koppling till fästingbett, ökat antal bitt ökar risken
- Kan ibland ge reaktioner av mjölk och gelatin
- Sensibilisering utan symptom ses tex hos jägare

Icke IgE medierad reaktion

- Celiaki / glutenintolerans: Kan obehandlad ge malabsorption och blåsdermatos dermatitis herpetiformis.
- Laktosintolerans
- Eosinofil esofagit
- FPIES

Överkänslighet mot biogena aminer/histaminintolerans

- Biogena aminer tex histamin och tyramin. Hög halt i viss föda som t.ex tonfisk, makrill, skaldjur, lagrade ostar, salami, spenat.
- Vanliga symptom: huvudvärk, illamående rödflammig hud, värmekänsla/flush, buksmärta och diarré.

15

Överkänslighet mot biogena aminer/ histaminintolerans

2025-03-07

- Anamnes!
- Mängdfråga
- Kofaktorer/triggers såsom alkohol, infektion, NSAID intag
- Reaktion efter 20-30 min, varar några timmar
- Antihistamin tabl tex Desloratadin 5 mg
- (Ej provtagning av DAO)

16

Toxisk reaktion

- Matförgiftning av bakterier
- Cyanid i bittermandel
- Lektiner i otillräckligt kokta baljväxter tex torkade linser

17

Oralt allergisyndrom (OAS)

- Upp till 70% av pollenallergiker (ffa björkpollen) upplever lokala symptom från mun och svalg vid intag av korsreaktiva födoämnen
 - Stenfrukter (persika, plommon, körsbär)
 - Kärnfrukter (äpple, päron)
 - Nötter (jordnöt, hasselnöt, mandel, valnöt)
 - Råa morötter, potatisskal
- Besvärligt men i regel ofarligt
- Gråbo kan korsreagera med t.ex selleri och korgblommiga örter såsom persilja, dragon, fänkål, senap, solrosfrö, kronärtskocka, jordärtskocka mfl. **(OBS! Förtäring av selleri kan ge anafylaxi)**
- Skala, tillaga! (Nötter dock värmestabila.) Vissa äppelsorter "snällare" tex Gloster

GLOSTER

Gloster är en korsning mellan Red Delicious och Glockenapfel. Ett uppträdande äpple med en sötlig smak och mjölnöttsbitar. Formen är oval och fruktskålen relativt tät. Gloster är ett äpple de flesta tilläggarens del innehåller mindre av ett protein som vissa människor är känsliga för.

Tillgänglig januari-mars

www.soner.se

18

Kuriosa: Latexallergi

- Banan, avokado, kastanj, kiwi respektive melon: latexfruktsyndromet.
- Först latexallergi pga exponering sedan uppstår allergi mot frukt.
- Ev gäller det omvända?!
- Tomat, potatis, mango, fikon och papaya är exempel på andra frukter.
- Ej vanligt.

19

Allergi och korsallergi mot nötter, frön, baljväxter, frukter och grönsaker

Kunskapsöversikt

Korsallergi – släktskap mellan nötter och andra växter

Ungefär 70 % av dem som har pollenallergi mot björk, hassel och al får också milda allergiska symtom i form av klåda i munnen av vissa livsmedel som hasselnötter, äpple, persika eller valnöt. Det beror på att en proteindel i exempelvis hasselnötter, ett så kallat allergen, liknar ett allergen i björkpollen.

Många med björkpollenallergi reagerar också med liknande symtom på exempelvis mandel, råa äpplen, körsbär, råa morötter och eller rå potatis eftersom också de innehåller allergen som liknar ett björkpollenallergen. Oftast tolererar björkpollenallergiker upphettade eller kokta nötter, frukter och grönsaker bättre. Det beror på att det protein/allergen som ger reaktionerna förstörs vid upphettning.

Också stenfrukter brukar nämnas i samband med björkpollenallergi. Oftast menar man ett frö eller en frukt som ingår i den botaniska familjen Rosaceae, det vill säga plommon, körsbär, aprikos, persika, nektarin, liksom mandel och aprikoskärnor. Äpple tillhör också familjen Rosaceae, men är ingen stenfrukt, utan en skenfrukt. Den uppsvålda blomaxeln och frukten bildar en "falsk" frukt.

Mandel och aprikoskärnor är alltså nära släkt, och många med allergi mot mandel reagerar också mot aprikoskärnor. Denna typ av korsallergi kan ge allvarligare symtom jämfört med korsallergin mellan björkpollen och vissa växter.

Bakmassa baserad på aprikoskärnor kan finnas i olika bullransar och bör inte ätas av personer med allergi mot mandel.

Ett annat exempel på släktskap och korsallergi är att pistagemandel, rosépeppar och cashewnöt tillhör samma botaniska familj, se tabellen nedan. Även denna typ av korsallergi kan ge allvarligare symtom jämfört med korsallergin mellan björkpollen och vissa växter.

Kokosnöt kommer från en palm och är inte släkt med övriga "nötter". Man kan vara allergisk mot kokosnöt även om det är mycket ovanligt.

Muskotnöt och muskotblomma används som krydda. Muskot är inte släkt med andra nötter och fröer och någon korsreaktion mellan hasselnöt och muskot finns inte.

20

Illustrerad klåda enligt AI/Copilot

Isolerad urticaria/angiödem > 8 veckor
orsakas sällan av specifik
födoämnesöverkänslighet!

21

Take home message:

- Anamnes!!
- Screena ej brett med IgE prover, ser sensibilisering!
- Kofaktorer, NSAID?
- Vårdförlopp matallergi för vårdpersonal 1177
- Pollenallergi/korsreaktioner vanligt men inte farligt
- EJ undvika födoämnen för säkerhets skull. Provokation?
- Jordnötsallergi ger luftburet ej anafylaxi!
- Påverkan av livskvalité

22

Frågor?

2025-03-07

Referenser:

- Läkartidningen
- SFFA.se
- Vårdförlopp matallergi 1177
- Komponenthandboken 2020
- Livsmedelsverket
- Illustrationer via Copilot, Dermnet.nz, Presenter media

23

Pernilla -77

- Hade eksem som barn, undvek att äta ägg och mjölk.
- Reagerade som 5-åring efter att ha ätit jordnötsringar.
- Fick svullna ögon och klåda på överkroppen, ingen allmänpåverkan, inga andningsproblem eller svimning.
- Sökte juren efter flera timmar, fick betapred men inget adrenalin.
- Klingade av spontant.
- Var snuvig under våren.

2025-03-07

24

Pernilla -77

- Förskrevs EpiPen vb som sedan förnyats, aldrig tagit den.
- Aldrig fått i sig någon nöt av misstag. Fått ont i magen av mandel och aprikoskärnor, sen undvikit alla stenfrukter.
- Ingen björkpollenallergi som vuxen.
- Söker nu då hon inte vågar flyga.

2025-03-07

25

Pernilla -77

- Komponentanalys för jordnöt: positiv i Ara h2: 1,6, neg Ara h8. Hasselnötskomponenter ua.
- IgE mot björk ua.
- Spirometri med reversibilitetstest och FeNO ua .
- Samtal, oro för luftburen jordnötsallergi!
- Adrenalinpennan kvar, provoceras ej med jordnöt.

2025-03-07

26